

In memoriam Wiero Beek

Door Diederik van der Hoeven en Eric-Jan Tuininga

Toen in de jaren '70 de discussie over het milieuprobleem losbarstte, was Wiero Beek, toen researchdirecteur bij Unilever, een van de eerste industriëlen die het probleem serieus namen. Hij zette zijn volle intellectuele bagage in voor die taak. Bewonderenswaardig: in die gepolariseerde tijd was dat zeer uitzonderlijk. Daarnaast leverde hij vernieuwende bijdragen aan zeer verschillende wetenschappelijke disciplines als fysische chemie, milieukunde, fysica van balspelen, management van wetenschappelijk onderzoek, voedingsmiddelentechnologie en technologisch verkennen. Na de oprichting van de Bezinningsgroep Energie in 1974 bood hij aan mee te denken over verdere stappen. Om uitstel van verdere kerncentrales te bewerkstelligen organiseerde hij met een aantal bekende Nederlanders in 1975 een paginagrote oproep aan de Tweede Kamer; zo ontstond daadwerkelijk een bezinningsperiode! Afgelopen week overleed hij, 83 jaar oud, nog door weinigen herdacht.

Wiero Beek was een briljante man. Op 31-jarige leeftijd werd hij hoogleraar aan de fysische chemie aan de TU Delft. Hij was een zeer belesen bèta, altijd bereid zijn eruditie ten toon te spreiden. Maar het meest kenmerkende aan hem was wel zijn afwisseling van ernst en spel. Hij was een wijze man en een kwajongen, eigenzinnig mens en democraat, wereldhervormer en bruggenbouwer, idealist en realist. Een creatieve man, die in elke situatie de uitdaging zocht. Iemand met een veelheid aan persoonlijke strategieën tot zijn beschikking. Hij kon krachtig en massief stelling nemen, soms gepaard gaand met een zeker *dedain* tegenover mensen die een vraagstuk alleen principieel wilden benaderen; en hij kon uitgesproken democratisch zijn, bereid om alle kanten van een vraagstuk aan de orde te laten komen en de tegenstanders in hun waarde te laten. Soms zagen wij de éne Wiero Beek en soms de andere; spel en ernst lagen voor hem dicht bij elkaar. Zijn essays zijn uitgegeven onder de titel 'Vertoog en ironie'. 'Vertoog', een verhandeling, in het bijzonder op maatschappelijk of zedelijk gebied. En ironie, stammend van het Griekse *eironeia*, geveinsde onwetendheid. Wiero veinsde soms onwetendheid - maar hij wist het allemaal. Ironie als ernst onder de sluier van spel, of omgekeerd als spel onder de sluier van ernst.

Succes en conflict in het leven van Wiero Beek

Ironisch genoeg heeft dit mengsel van betrokkenheid en afstand-houden zijn maatschappelijke carrière uiteindelijk geen goed gedaan. Onze maatschappij vindt zulke mensen 'lastig'. Van de universiteit ging hij op 38-jarige leeftijd naar Unilever, waar hij directeur werd van het Research Laboratorium. Na drie jaar ging hij naar een managementfunctie, zeven jaar later weer terug in de research. Als manager liet hij geen blijvende indruk achter. Wel werd hij toenemend maatschappelijk actief op het snijvlak van wetenschap en samenleving. Als hoofdbestuurslid van de verenigingen van ingenieurs en chemici (KIVI en KNCV) organiseerde hij congressen over de milieuproblematiek die een doorbraak vormden in die tijd. Later werd hij voorzitter van vele commissies-Beek, over onderwerpen als de kosten van het sluiten van kerncentrales en de strategie voor organisaties als de TU Delft en de nationale organisatie voor technologische verkenningen (Rathenau).

Toen hij 55 was, keerde Wiero Beek terug aan de universiteit na een conflict met zijn werkgever Unilever. Deze wilde hem arbeidsongeschikt laten verklaren. Wiero bleek toen niet alleen een speelse maar ook een principiële man. Hij vond dit misbruik van gemeenschapsgeld en klaagde zijn werkgever aan, terwijl hij nota bene in het bestuur van VNO zat! Hij won deze zaak die veel publiciteit trok, maar werd binnen zijn bedrijf en de werkgeversorganisaties een zeer omstreden man. Zijn gezondheid was wel iets achteruit gegaan, maar hij had nog de energie om zich te verdiepen in een heel nieuw vakgebied, de fysica van beweging, en ook daarin werd hij hoogleraar op de VU. Met zijn brede belangstelling bleef hij een rol spelen in vele organisaties als het Techniek Museum, IMSA (Instituut voor Milieu- en System Analyse) en de Stichting Maatschappij en Onderneming (SMO).

Wiero Beek heeft nooit echte erkenning van zijn verdiensten gehad. Bijvoorbeeld in de vorm van een koninklijke onderscheiding. Daarvoor had hij blijkbaar te veel problemen om zich heen geschapen. Conflicten gehad met zijn werkgever, en - zo vertelde hij zelf - ook met de koningin, in een koninklijke privé-commissie. 'Met dat mens valt niet te praten,' had hij tegen zijn vrouw gezegd. Het is met Wiero Beek gegaan zoals met alle lastige mensen: wij hebben hen nodig, maar als het puntje bij paaltje komt heten ze te 'controversieel' en dan vallen ze niet in de prijzen. De eerste generatie van de BG heeft daarom hem in 2004 een 'eigen onderscheiding' gegeven met een feestelijke uitreiking in de tuin van CE Delft in aanwezigheid van veel van zijn energievrienden en promovendi.

Immers wij staan op zijn schouders, wij als samenleving en ook als Bezinningsgroep... op het snijvlak van wetenschap en samenleving.